

MARCIN BIELECKI*

Warszawa, Polska

ORCID ID 0000-0002-2315-9060

W KIERUNKU POCZUCIA SPRAWCZOŚCI: WSPÓŁPRACA UCZNIÓW SZKÓŁ ŚREDNICH W REALIZACJI PROJEKTÓW SPOŁECZNYCH W OPARCIU O PLATFORMĘ „ZWOLNIENI Z TEORII”

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie możliwości kształtowania nie tylko szeroko rozumianych kompetencji – zasobów osobistych jednostki, lecz także kreowania sprawczości w toku realizacji projektu społecznego, w oderwaniu od szkolnej rzeczywistości.

Projekt społeczny – oparty na metodzie projektu – może być realizowany w toku formalnego kształcenia często przeładowanego treściami podstawy programowej, nie ma w nim jednak często miejsca na współpracę pomiędzy uczniami. Uzupełnieniem, pozwalającym na zwrócenie się ku jednostce i uzyskaniu możliwości jej rozwoju jest platforma pt. „Zwolnieni z Teorii”. Realizacja projektu społecznego w zespole pozwoli rozwijać współpracę – niezbędną umiejętność społeczną, odpowiedzialność, jak i poczucie sprawstwa, które szczególnie w toku przemian i wyzwań życiowych czy zawodowych jest kluczowe. Pozwala ona jednostce podejmować działania, które przyniosą korzyść nie tylko jej samej, lecz także zbiorowości, w której żyje.

Słowa kluczowe: współpraca, uczeń, projekt społeczny, poczucie sprawczości.

Wprowadzenie

Problematykę przemian we współczesnym świecie opisuje akronim *VUCA*, który przedstawia kreującą się rzeczywistość, jak i pojawiające się wyzwania przed jednostką w toku jej codziennego funkcjonowania, czy też zadań rozwojowych (Mack, Khare 2016). Lucyna Myszka (2014) sygnalizuje, że współcześnie widać różne oblicza społeczeństwa, które wzajemnie się uzupełniają. Jednakże w związku

* Marcin Bielecki, mgr, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; e-mail: marcin_bielecki@interia.pl.

z następującymi się zmianami pojawiają się liczne ryzyka oddziałujące na sfery egzystencji człowieka (Myszka 2014, s. 156). Na tej podstawie jednostka powinna podejmować starania, które pozwolą jej adekwatnie funkcjonować w niepewnej, niedookreślonej rzeczywistości. Kluczowe z jednej strony jest rozwijanie zasobów osobistych jednostki, odnoszących się do szeroko rozumianych kompetencji, m.in. społecznych czy cyfrowych. Szczególnie one, patrząc na dynamikę świata, wydają się niezbędne do efektywnego funkcjonowania pośród społeczeństwa. Z drugiej natomiast strony, istotną kwestią jest kreowanie poczucia sprawstwa, które mogłoby zachęcić jednostkę do podejmowania nowych zadań i stawiania sobie kolejnych celów. Sygnalizowanie pewnych spraw ma szczególne znaczenie w odniesieniu do uczniów ze szkół średnich. Jest to grupa specyficzna ze względu na liczne oczekiwania (zadania) rozwojowe, jakim jest okres związany z wkroczeniem na rynek pracy, tudzież dalszym kształceniem na poziomie akademickim. Młodzież stanowi również wsparcie dla społeczeństwa, szczególnie dla swoich bliskich. L. Myszka (2014), odwołując się do M. Mead (2000), podkreśla, że: „[...] młodzież zmuszona jest nie tylko sama nabywać nowe umiejętności, ale również przekazywać je swoim rodzicom, nieradzącym sobie ze zmianami” (Myszka 2014, s. 157). Ponadto autorka w oparciu o literaturę przedmiotu względem zadań rozwojowych podkreśla, że zaczyna się „[...] ukształtowanie własnego stosunku do świata, systemu wartości oraz opanowanie umiejętności funkcjonowania w życiu społecznym – zadania te nie mają już tylko charakteru odtwórczego, jak w przypadku socjalizacji pierwotnej, ale skupiają się również na krytycznym rozumieniu zachodzących sytuacji” (Myszka 2014, s. 157).

Niniejszy artykuł ma charakter przeglądowy. Oparty został na zasygnalizowanej kwestii zasobów osobistych jednostki, wiążących się z kreowaniem i rozwojem kompetencji społecznych (m.in. na współpracy). Artykuł będzie poruszał również kluczowe zagadnienie, jakim jest poczucie sprawczości. Poruszana problematyka oparta zostanie na przykładzie platformy „Zwolnieni z Teorii”, będącej miejscem współpracy uczniów w realizacji projektów społecznych na podstawie metody projektu. Kwestia stosowania metody projektu często w rzeczywistości szkolnej stanowi temat tabu, ze względu na dominację treści przedmiotowych ujętych w podstawie programowej. W końcowej części artykułu autor odniesie się do osobistych doświadczeń związanych ze wsparciem okazywanym uczniom Liceum Ogólnokształcącego z oddziałami dwujęzycznymi w Piastowie w podjętej przez nich próbie realizacji swoich projektów społecznych.

Idea rozwijania kompetencji wobec przemian współczesności

W toku zasygnalizowanych przemian cywilizacyjnych jednostka powinna podejmować starania związane z samorozwojem. Starania te winny być ukierunkowane nie tylko na zdobywanie kwalifikacji, lecz przede wszystkim na rozwój zasobów osobistych, w tym przypadku m.in. kompetencji. Problematyka kompetencji jest

przedmiotem rozważań wielu teoretyków i praktyków z zakresu pedagogiki, psychologii czy socjologii. Zestawienia ujęć definicyjnych owego pojęcia dokonała Monika Jedynak (2013). Autorka wskazuje na kwestię posiadanej przez jednostkę wiedzy, umiejętności czy też zdolności (Jedynak 2013, s. 44).

Niezaprzeczalnie człowiek jest istotą społeczną (Aronson 2005), która jest członkiem zbiorowości lokalnej oraz globalnej. Konieczność rozwoju jednostki ku życiu w społeczeństwie podkreśla raport opracowany przez zespół Hasana Bakhshi i in. (2017), pt. „*Future of skills. Employment in 2030*”. Dokument ten odwołuje się do kwestii związanej ze środowiskiem pracy oraz zasobami kompetencyjnymi przyszłych pracowników (Bakhshi i in. 2017). Podobnie jak w przypadku samych kompetencji, kompetencje społeczne mają liczne odniesienia definicyjne. Danuta Miłaszewicz (2017), odwołując się do prac Biermann, Welsh (2001), Cavell (1990) oraz OECD (2005), UNESCO (2014), podkreśla, że kompetencje społeczne mogą być traktowane jako zdolność do utrzymania takich relacji międzyludzkich, które będą poprawne, pozbawione elementów złego traktowania czy wiktymizacji. Mogą one umożliwić jednostce podejmowanie globalnych wyzwań również z innymi narodami (Miłaszewicz 2017, s. 152). W oparciu o zestawienia definicyjne, Anna Wojnarska (2010) ukazuje istotną składową kompetencji społecznych, jaką jest umiejętność lub też – w zależności od przyjętej definicji – zdolność współpracy (Wojnarska 2010). Z punktu widzenia metody projektów oraz przyszłego życia zawodowego ucznia umiejętność ta jest kluczowa. Jak przywołała D. Miłaszewicz (2017) za *Partnership for 21st century skills* (2008) szczególnie młodzi ludzie kompetencje te powinni nabywać i rozwijać tak, aby móc właściwie funkcjonować we współczesnym świecie (Miłaszewicz 2017, s. 152). Do kwestii współpracy odniósł się Wincenty Okoń (2001), twierdząc, że jest nią „współdziałanie z sobą jednostek lub grup ludzi, wykonujących swoje częściowe zadania, aby osiągnąć jakiś wspólny cel; w. opiera się na wzajemnym zaufaniu i lojalności oraz na podporządkowaniu się celowi, należycie uświadomionemu sobie przez wszystkie jednostki lub grupy” (Okoń 2001, s. 443). Względem tego aspektu Anna Szkolak-Stępień (2016), cytując M. Winiarskiego (2005), wskazuje na wyłaniającą się kwestię dobrowolności oraz zgodności w zakresie podejmowanych działań, które są ukierunkowane na wspólny cel, przez kilka podmiotów, np. jednostki czy grupy społeczne (Szkolak-Stępień 2016, s. 67–68).

Rozwój osobistych zasobów jednostki, na które składają się nie tylko licznie sygnalizowane kompetencje, lecz także omówione w dalszej części poczucie sprawstwa może odbywać się w licznych środowiskach socjalizacyjnych. Poza rodziną czy środowiskiem szkolnym rozwój ten dokonuje się również w środowisku rówieśniczym. Podkreśla to Paulina Peret-Drażewska (2016), która wskazuje, że: „Grupa rówieśnicza umożliwia kształtowanie obrazu siebie za pomocą opinii rówieśników oraz prowadzi do tworzenia wspólnej ideologii młodzieży będącej opozycją narzuconej opinii dorosłych. Zatem można mówić o rozwoju poczucia wspólnotowości w okresie adolescencji, czego efektem jest wyłonienie się kultury

młodzieżowej, autonomicznej wobec kultury dorosłych” (Peret-Drażewska 2016, s. 93). Środowisko to, o ile relacje rówieśnicze przebiegają w nim w sposób prawidłowy bez m.in. zachowań antyspołecznych, może pomóc jednostce w rozwoju.

Poczucie sprawstwa w realizacji wspólnych celów społecznych

Do ujęcia definicyjnego sprawstwa w swojej pracy odniosła się m.in. Blanka Poćwiardowska (2015). Podkreśla się odrębność jednostki, która jest w stanie rozpoczynać oraz generować działania. Ma również przekonanie co do możliwości kontroli różnych sfer życia (Poćwiardowska 2015, s. 250–251). O istocie poczucia sprawstwa pisze Lucyna Myszka-Strychalska (2020), cytując E. Góral (1996). Uważa, że sprawstwo „[...] jest składnikiem pozytywnego obrazu własnej osoby i ma znaczenie przystosowawcze: podnosi atrakcyjność obranych celów, zwiększa energię i wytrwałość w działaniu, czyni go bardziej odpornym na sytuacje stresowe” (Góral 1996, cyt. za: Myszka-Strychalska 2020, s. 41). Podobnie jak u B. Poćwiardowskiej (2015) przytoczone ujęcie definicyjne odnosi się do możliwości oddziaływania na środowisko, które oparte jest na informacjach, jakie jednostka uzyskuje na swój temat.

Kluczowy jest w związku z tym udział jej samoświadomości i zaangażowanych w ten proces umiejętności poznawczych (Myszka-Strychalska, 2020, s. 41).

Justyna Kosz (2012), opierając się na twierdzeniach J. Brunera (2006), sygnalizuje konieczność łączenia kwestii związanych ze sprawstwem oraz współpracą. W przypadku sprawstwa wskazuje się, że „[...] umysł jest proaktywny, zorientowany problemowo, skoncentrowany, selektywny, konstrukcyjny i nastawiony na efekt końcowy. Narzędziem sprawstwa jest natomiast umiejętność nabywana przez współpracę. Strategii rozwijania umysłu nie uczymy się bowiem bez wsparcia, rusztowania. Współpracę umożliwiała wymiana słowna. Umysł ludzki wciąż poszukuje dialogu i dyskursu z innymi aktywnymi umysłami, stając się przez to coraz bardziej proaktywnym” (Kosz 2012, s. 98). Nieco inaczej odnosi się do tej kwestii P. Peret-Drażewska (2014), która cytuje B. Wojciszke (2010) i wskazuje, że sprawczością jest „wyraz egzystencji człowieka jako odrębnej jednostki, [jego] dążeń do indywidualizacji i separacji poprzez realizację własnych celów, pewność siebie i ekspansję «Ja»; [sprawczość] wiąże się z koncentracją na sobie i dominacją. Osoby sprawcze to jednostki, u których dominują motywy osiągnięć, dominacji i niezależności” (Wojciszke 2010, cyt. za: Peret-Drażewska 2014, s. 141). Problematykę sprawczości młodzieży, jak i jej współpracy w wielu kwestiach scaliła L. Myszka-Strychalska (2020). Problem ten odnosi się zarówno do wieku, jak i kwestii rozwoju poznawczego, moralnego człowieka (Myszka-Strychalska 2020, s. 38–39). Na tej podstawie autorka twierdzi, że: „Młodzież ma zatem predyspozycje do aktywnego funkcjonowania w świecie, a poprzez eksplorowanie różnych rodzajów partycypacji poszukuje swojego w nim miejsca” (Myszka-Strychalska 2020, s. 38). Zasadniczą kwestią odnoszącą się do omawianego tematu poczucia sprawczości

u młodzieży jest konstrukt orientacji prorozwojowej. Nastawienie prorozwojowe w ujęciu Tadeusza Zyska (1990) wiąże się z takimi czynnikami, jak: motywacja wewnętrzna, nastawienie na przyszłość, aktywne radzenie sobie z rzeczywistością (Myszka-Strychalska 2020, s. 42).

Do sprawy podejmowania aktywności społecznej odniosła się także L. Myszka-Strychalska (2020), przytaczając za W. Szewczuk (1998) czynniki, które wpływają na działania. Z jednej strony są one związane z naturą biologiczną, charakterologiczną, społeczną, ideologiczną, świadomościową (Myszka-Strychalska 2020, s. 44). Z drugiej natomiast, uczestnictwo w życiu społecznym wiąże się z warunkami, jakie są stwarzane przez władze. Traktowane są jako czynniki zewnętrzne oraz wewnętrzne, np. chęć członków danej zbiorowości do podejmowania działań (Myszka-Strychalska 2020, s. 44). L. Myszka-Strychalska (2020), za A. Gurycką (1989), cytuje, że „[...] człowiek, który ma się czuć sprawcą, to człowiek postrzegający siebie jako jednostkę aktywną [...]” (Gurycka 1989, cyt. za: Myszka-Strychalska 2020 s. 49). W związku z tym środowisko socjalizacyjne, w którym jednostka się kształtuje, powinno stwarzać jej warunki do wzrostu umożliwiające wiarę w swoją moc sprawczą. Wspieraniem w tym procesie jest platforma „Zwolnieni z Teorii”.

Rzeczywistość szkolna w kształtowaniu zasobów osobistych uczniów

Pomimo wielu reform szkolnictwa, dotyczących poszczególnych etapów edukacyjnych, nadal dominuje transmisyjny przekaz wiedzy, który poniekąd jest związany z przeładowaną treściami podstawą programową. Pozostające wciąż aktualnymi słowa Anety Pańtak (2000), że: „Szkolę krytykuje się także za to, że nie potrafi zorganizować pracy dydaktyczno-wychowawczej w sposób, który sprzyjałby rozwijaniu u uczniów ducha współpracy, solidarności, przedsiębiorczości i odpowiedzialności. Stwarza szczególne utrudnienia jednostkom samodzielnym, wykazującym inicjatywę, a w hierarchii ocen najwyższą stawia jednostki posłuszne” (Pańtak 2000, s. 101). Metoda projektów (według której pracują uczniowie na platformie „Zwolnieni z Teorii”) nie powinna być czymś zaskakującym w rzeczywistości edukacyjnej. Odniesienie do tej metody znajduje się w dokumentach oświatowych – preambule Podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej Napisano, że „Metoda projektu zakłada znaczną samodzielność i odpowiedzialność uczestników, co stwarza uczniom warunki do indywidualnego kierowania procesem uczenia się. Wspiera integrację zespołu klasowego, w którym uczniowie, dzięki pracy w grupie, uczą się rozwiązywania problemów, aktywnego słuchania, skutecznego komunikowania się, a także wzmacniają poczucie własnej wartości” (Rozporządzenie MEN z 2017 roku, Dz. U., poz. 356, s. 14). Natomiast w przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych wskazuje się, że metoda projektu „[...] pomaga również rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność [...]” (Rozporządzenie MEN z 2018 roku, Dz. U., poz. 467, s. 6). Wskazuje się, że w pracy grupowej istotne jest odejście od systemu klasowo-lekcyjnego, a skupienie się

przede wszystkim na uczeniu się poprzez praktykę, również poprzez nawiązanie do metod problemowych (Kosz 2012, s. 102). Twierdzenie jest kluczowe w stosowaniu metody projektu. W związku z większą swobodą działania to na wychowanku spoczywa odpowiedzialność za zrealizowanie określonych zadań oraz związanego z nimi celu projektu. Powzięcie takiej odpowiedzialności i związane z tym sukcesy mogą zachęcić do kolejnych aktywności, ze względu na wspomnianą swobodę, jak i atrakcyjność zdobywania wiedzy o otaczającym świecie. Jednakże rzeczywistość szkolna jest zgoła inna od przedstawianych założeń uwidacznianych w dokumentach oświatowych czy też w formułowanych przez społeczeństwo oczekiwań względem instytucji, jaką jest szkoła. Na tej podstawie niejako uzupełnieniem dla szkolnej rzeczywistości jest platforma „Zwolnieni z Teorii”. Jest ona uzupełnieniem dla transmisyjnego przekazu wiedzy, w której często brakuje miejsca na kształtowanie osobistych zasobów jednostki i zachęcenia jej do podejmowania aktywności.

Współpraca uczniów w oparciu o platformę „Zwolnieni z Teorii”

Opisywana platforma stwarza uczniom miejsce do planowania i zarządzania projektem, oraz udziela im wsparcia merytorycznego, jakiego mogą otrzymać od starszych rówieśników. Powstała w 2013 roku i ukierunkowana jest na realizację projektów społecznych w oparciu o metodę projektu („Zwolnieni z Teorii”, 2021a). Kluczowe jest szczególnie wykorzystanie cyfrowych zasobów, które są w powszechnym użyciu przez młodzież. Skierowana jest głównie do uczniów szkół średnich, dla których jej stosowanie, jak również pewne umiejętności, m.in. współpraca, poruszanie się w cyfrowym świecie nabierają coraz bardziej istotnego znaczenia. Uczniowie szkół średnich znajdują się w okresie rozwojowym, w którym podejmuje się ważne decyzje: związane z przyszłą pracą, edukacją czy inne, rzutujące na trajektorię życiową jednostki (Domagalska 2011; Niezgoda 2014).

Nieodłącznie w realizacji swoich projektów społecznych towarzyszy młodzieży starszy kolega czy koleżanka (*mentor*), który posiada doświadczenie zdobyte w oparciu o ukończony swój projekt. Mentor wspiera w działaniach członków zespołów oraz motywuje ich swoim doświadczeniem i radami. Na wsparcie zespół projektowy może liczyć również ze strony pracowników fundacji, którzy czekają na e-maile z nurtującymi pytaniami. Od niedawna nauczyciele, którzy chcą zmieniać obraz szkoły, a przede wszystkim stosować w swojej praktyce edukacyjnej opisywaną metodę, mogą wspierać swoich uczniów w podejmowanych przez nich działaniach. Wsparcie to, co istotne, powinno być oparte wyłącznie na motywowaniu albo ukazywaniu doświadczenia życiowego, czy reagowania w przypadku wystąpienia konfliktu. Ważne jest, aby bezpośrednio nie ingerować w sam proces realizacji projektu społecznego, pozostawiając uczniom autonomię. Poza możliwością opieki nauczyciele otrzymują dostęp do wszelkich materiałów powiązanych z platformą, które dotyczą motywacji czy też materiałów dydaktycznych do przeprowadzenia lekcji. Założeniem platformy „Zwolnieni z Teorii”

i realizowanych za jej pośrednictwem projektów jest przejęcie odpowiedzialności za realizację celu przez samych członków zespołu – uczniów. To wyłącznie oni inicjują projekt i realizują go w oparciu o potrzeby lokalne czy sprawy, które ich nurtują. Pozwala to nie tylko na rozwój poszczególnych kompetencji, ale przede wszystkim wzrost w uczniach poczucia sprawczości, na którą brakuje w szkole przestrzeni („Zwolnieni z Teorii”, 2021a).

W przypadku platformy i związanej z nią olimpiady „Zwolnieni z Teorii” założenie projektu wiąże się z czterema etapami jego realizacji:

- **Inicjacja** – etap, podczas którego uczniowie dobierają się w zespół, a następnie tworzą wstępny opis, nazwę projektu oraz opracowują logo. Zasadniczym krokiem na tym etapie pracy jest określenie tematu z zakresu kategorii: edukacja, kultura, ekologia i natura, zdrowie i sport, przestrzeń miejska, społeczeństwo obywatelskie, społeczność lokalna. Zadaniem uczniów jest również wybranie formatu projektu z zakresu: reklama społeczna, wydarzenie publiczne, projekt technologiczny, zbiórka charytatywna. Ponadto konieczne jest dodanie tzw. dowodu, który ukazuje zasadność podejmowanej problematyki projektu społecznego.
- **Planowanie** – na tym etapie doprecyzowane zostają plany związane z projektem (pozyskanie partnerów), jak i adresaci (beneficjenci). Następuje również podział zadań pomiędzy poszczególnych członków zespołu. Pomocne w planowaniu pracy są karteczki WBS, które ułatwiają podział realizacji projektu na poszczególne kroki.
- **Realizacja** – uczniowie podejmują się realizacji zaplanowanych działań w oparciu o założenia i format projektu, jak również opracowane karteczki WBS.
- **Zakończenie** – etap ten następuje po uzupełnieniu niezbędnych danych i oficjalnym zaakceptowaniu przez mentora („Zwolnieni z Teorii”, 2021 b).

Przestrzeń platformy, na której pracują uczniowie, zawiera wiele materiałów (m.in. przewodniki, quizy, które wyjaśniają wiele z początku niejasnych kwestii). Zasoby te umożliwiają samodzielną realizację projektów, co czyni uczniów w pełni niezależnymi.

Poza możliwością założenia i planowania działań związanych z realizacją projektu uczniowie mają możliwość zdobywania certyfikatów, z których głównym jest Project Management Principles, który otrzymuje każdy członek zespołu po pomyślnym ukończeniu projektu oraz przestudiowaniu przewodników. Konieczne jest również rozwiązanie quizu składającego się z 10 pytań na każdym z etapów realizacji projektu. Wymieniony międzynarodowy certyfikat z zarządzania jest uznawany w wielu instytucjach, co potwierdza efektywność w działaniach projektowych osoby nim się legitymującej. Nieodłącznym elementem realizowanych projektów społecznych jest olimpiada pt. „Zwolnieni z Teorii”, i związane z nią nagrody: Złoty, Srebrny i Brązowy Wilk, które można otrzymać za:

- najlepszy w Polsce projekt w tematyce i formacie (Złoty Wilk),
- najlepszy projekt w województwie (Srebrny Wilk),

- najlepszy projekt społeczny w danej instytucji – szkole (Brązowy Wilk) („Zwolnieni z Teorii”, 2021 b).

Ponadto istnieje możliwość zdobycia Złotego Wilka Pitch Contest za najlepszą prezentację projektu. Aby móc ubiegać się poszczególne nagrody, należy spełnić kryteria zawarte w *Regulaminie platformy „Zwolnionych z Teorii”* (termin poszczególnych etapów, punkty oraz film podsumowujący projekt, jeśli zespół chce rywalizować o nagrodę Złotego Wilka) („Zwolnieni z Teorii”, 2021 b). Nagrody te stanowią wyróżnienie oraz zachętę do realizacji własnego projektu społecznego, przyczyniając się również do poczucia sprawczości uczniów. Poczucie sprawczości rośnie, gdy projekt zostaje ukończony, także dzięki okazanemu beneficjentom wsparciu czy też z powodu otrzymania nagrody w rywalizacji *fair-play*.

W oparciu o doświadczenia autora jedną ze szkół, w której uczniowie pierwszych i drugich klas podjęli się realizacji projektów społecznych, było Liceum Ogólnokształcące z oddziałami dwujęzycznymi w Piastowie. Pomysły uczniów na projekty skupione zostały wokół tematu edukacji, ekologii i społeczności lokalnej. Uczniowie w jednym z projektów chcieli dotrzeć do młodszych mieszkańców swojego miasta z wiedzą i możliwościami rozwiązań z zakresu problemów odnoszących się do gospodarki wodnej w Piastowie. Kolejny projekt zakładał szerokie dotarcie do mieszkańców Piastowa z przekazem wiedzy o oszczędzaniu wody. Uczniowie poprzez reklamę społeczną zachęcali do umieszczania w okolicy domostw zbiorników wodnych, które będą zbierały wodę deszczową, możliwą do wykorzystania. Trzecim pomysłem było zwrócenie się uczniów ku praktycznemu działaniu związanemu z sianiem łąk kwietnych. Poza schronieniem dla owadów mogą stanowić one barierę dla spływu wód opadowych i ograniczenie ryzyka podtopień. Są to przykłady projektów społecznych, które uczniowie realizują w związku z realną potrzebą występującą w ich okolicy. Te, jak i wiele innych projektów realizowanych poprzez platformę „Zwolnieni z Teorii” były wynikiem eksploracji lokalnego środowiska i zgłębiania wiedzy na jego temat. W ten sposób można będzie wykorzystać ją w praktyce, a nie opierać się na dominującym encyklopedycznym przekazie, w którym nauczyciel jest tym, który przekazuje wiedzę, nie pozwalając jednocześnie na samodzielne zgłębianie przedmiotów. Przytoczone projekty społeczne, jak i wiele innych, które realizują uczniowie na platformie, umożliwiają im oderwanie się od schematyczności i odtwórczości w polskiej szkole – co stanowi wartość dodaną. Autonomia, jaką się daje młodzieży przy realizacji ich projektów społecznych, umożliwia również rozwijanie zasobów osobistych przez interakcje społeczne, jak i zdobywanie wiedzy czy doświadczenia. Uczniowie oczywiście mogą ze wsparciem szkoły realizować projekty społeczne, jednakże to na uczniach – członkach zespołu spoczywa odpowiedzialność za ich realizację, a przede wszystkim ukończenie zadań i dotarcie do określonych beneficjentów. Autonomia ta może wiązać się z ryzykiem, jakim jest możliwość nieukończenia w określonym czasie projektów. Dzięki pomocy organizatorów, mentorów i pedagogów ryzyko to jest w większości minimalne.

Podsumowanie

Aby jednostka mogła rozwinąć swoje zasoby osobiste, szczególnie poczucie sprawstwa, powinna mieć stworzone warunki, dzięki którym mogłoby się to dokonywać. Szczególnie jest to istotne w poruszonej w artykule kwestii poczucia sprawstwa. Może być ono pielęgnowane w toku aktywności, która będzie ukierunkowana na określony cel. Jednakże cel i planowane działania w tymże zakresie powinno dawać młodzieży poczucie sensu podejmowanych działań. Konieczne w toku przemian oraz względem oczekiwań społecznych są m.in. kompetencje społeczne i związana z nimi umiejętność współpracy – ceniona, jak i pożądana wg. raportu Bakhshi i in. (2017). Adekwatnym rozwiązaniem sprzyjającym rozwojowi tejże umiejętności i aktywności przyczyniającej się do poczucia sprawstwa jednostki, jest zaprezentowana platforma „Zwolnieni z Teorii”.

Bibliografia

- Aronson E. (2005). *Człowiek istota społeczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bakhshi H. i in. (2017). *The future of skills employment in 2030*. London: Pearson and Nesta.
- Domagalska S. (2011). *Dylematy tożsamościowe młodzieży w sytuacji zmiany kulturowej – kryzys tożsamości?* „Forum Socjologiczne”. T. 2, s. 241–255.
- Jedynak M. (2013). *Wiedza i umiejętności jako elementy składowe kompetencji menedżerskich* W: Nęcki Z., Kęsy M. (red.). *Postawy personelu medycznego wobec zarządzania szpitalem*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kosz J. (2012). „*Sukces niejedno ma imię*”. *Metoda projektów jako jedna ze strategii rozwijania poczucia sprawstwa i nabywania kompetencji uczniów do współpracy*. „Forum Dydaktyczne: przeszłość, terażniejszość, przyszłość”, nr 9–10, s. 97–116.
- Mack O., Khare A. (2016). *Perspectives on a VUCA World*. W: Mack O., Khare A., Krämer A., Burgartz T. (red.). *Managing in a VUCA World*. Springer, Cham: Springer.
- Miłaszewicz D. (2017). *Kompetencje społeczne w świetle wyników badań kapitału społecznego studentów z Polski, Litwy i Słowacji*. „Studia i Prace WNEIZ US”, nr 47/1, s. 149–165.
- Myszka L. (2014). *Obraz ponowoczesnego świata z perspektywy współczesnej młodzieży*. „Kultura–Społeczeństwo–Edukacja”, nr 2 (6), s. 153–173.
- Myszka-Strychalska L. (2020). *Znaczenie poczucia sprawstwa w procesie aktywności i partycypacji społecznej młodzieży*. „Rocznik Pedagogiczny”. T. 43, s. 37–61.
- Niezgoda M. (2014). *Młodzież. Kłopotliwa kategoria socjologiczna*. „Jagiellońskie Studia Socjologiczne”, nr 1, s. 13–34.
- Okoń W. (2001). *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Pańtak A. (2000). *Uwarunkowania ukrytego programu szkoły*. „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne”, nr 13, s. 101–114.
- Peret-Drażewska P. (2014). *Orientacje sprawcze i wspólnotowe współczesnej młodzieży*. „Kultura–Społeczeństwo–Edukacja”, nr 6, s. 135–151.

- Peret-Drażewska P. (2016). *Orientacje wspólnotowe młodzieży w warunkach indywidualizacji społeczeństwa*. „Przegląd Pedagogiczny”, nr 1, s. 91–101.
- Poćwiardowska B. (2015). *Poczucie sprawstwa rodziców w kontakcie z dzieckiem w wieku przedszkolnym – raport z badań*. „Przegląd Pedagogiczny”, nr 1, s. 250–262.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 roku, poz. 356).
- Rozporządzenie MEN w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z 2018 roku, poz. 467).
- Szkolak-Stępień A. (2016). *Nauczanie we współpracy dla przyszłości*. „Biblioteka Współczesnej Myśli Pedagogicznej”. T. 5, s. 66–78.
- Wojnarska A. (2010). *Diagnostyka resocjalizacyjna*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- „Zwolnieni z Teorii” (2021a). *O nas*. Dostępny na: <https://zwolnienizteorii.pl/o-nas> (dostęp 14.12.2021).
- „Zwolnieni z Teorii” (2021b). *Regulamin platformy Zwolnieni z Teorii*. Dostępny na: https://zwolnienizteorii.pl/_assets/pdf/regulamin.pdf (dostęp 14.12.2021).

TOWARDS THE SENSE OF AGENCY: COLLABORATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS DURING THE SOCIAL PROJECTS BASED ON THE “EXEMPT FROM THEORY” PLATFORM

Abstract: The aim of this article is to present the possibilities of shaping not only broadly understood competences – personal resources of an individual, but also creating agency in the course of implementing a social project, in isolation from school reality. A social project – based on the project method – can be implemented in the course of formal education, often overloaded with the content of the core curriculum, with limited time for cooperation among students. A complementary platform that allows you to turn to the individual and gain opportunities for his or her development is the platform entitled “Exempt from Theory”. The implementation of the social project in the team will allow developing cooperation, one of key competences, responsibility, as well as a sense of agency, which is crucial especially in the course of changes and life or professional challenges. It allows an individual to take actions that will benefit not only them, but also the community in which they live.

Keywords: cooperation, student, social project, sense of agency.